

Doskonalenie
Kadr
Gospodarki

Kuwejt

Kuwejt

Kuwejt

Przewodnik rynkowy
dla przedsiębiorców

eksport

Kuwejt

Kuwejt

Kuwejt

Kuwejt

POLSKA AGENCJA ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI
POLISH AGENCY FOR ENTERPRISE DEVELOPMENT

KRAJOWA IZBA GOSPODARCZA
CENTRUM PROMOCJI

wyinternational
IMC Polska

Spis treści

	Przedmowa	2
1.	Informacje ogólne o kraju	3
1.1.	Podstawowe informacje	3
1.2.	Ludność, religia oraz zwyczaje panujące w Kuwejcie	3
1.3.	Klimat, warunki geograficzne oraz bogactwa naturalne	4
1.4.	Polityka i problemy międzynarodowe	4
2.	Gospodarka	5
2.1.	Warunki dostępu do rynku	6
2.2.	Chłonność i zapotrzebowanie rynku	6
3.	System bankowy w Kuwejcie	7
4.	System podatkowy Kuwejtu	8
5.	Formy działalności gospodarczej w Kuwejcie	10
5.1.	Kuwejcka Strefa Wolnego Handlu	12
5.2.	Ubezpieczenia i licencje	12
5.3.	Zakładanie i prowadzenie działalności w Kuwejcie.	12
6.	Handel zagraniczny Kuwejtu.	13
6.1.	Etykiety, oznaczenia	14
6.2.	System certyfikacji	15
6.3.	Dokumenty przewozowe	16
6.4.	Stawka celna	17
7.	Stosunki Kuwejtu z UE	17
7.1.	Obroty handlowe UE – GCC/ Kuwejt	18
8.	Polsko-Kuwejcka współpraca gospodarcza	18
8.1.	Podstawy prawno – traktatowe	19
8.2.	Polsko-Kuwejckie obroty handlowe w latach 2000-2005	19
8.3.	Perspektywy trwałych powiązań handlowych	20
8.4.	Współpraca handlowa	21
8.5.	Branże i towary o największych możliwościach eksportowych	21
9.	Warunki podróży i zamieszkania w Kuwejcie	22
9.1.	Wiza	22
9.2.	Informacje dla kierowców	23
9.3.	Bezpieczeństwo i zdrowie	23
10.	Rozumieć Arabów	23
10.1.	Religia	24
10.2.	Kobieta w Islamie	25
10.3.	Ubiór	26
10.4.	Interesy w krajach Islamu	26
10.5.	Podstawowe zasady etykiety arabskiej	27
10.6.	Kuwejt	28
11.	Ważne adresy	30
	Źródła	31

Przedmowa

Kuwejt jest symbolem bogactwa i racjonalnej gospodarki. Nawet z poważnych zniszczeń w I wojnie irackiej kraj wyszedł stosunkowo szybko. Gospodarkę Kuwejtu cechuje dynamiczny wzrost, uwarunkowany przede wszystkim korzystnymi cenami surowców energetycznych na rynkach światowych. Wyniki makroekonomiczne znajdują odzwierciedlenie na giełdzie kuwejckiej, której obroty stale wzrastają i która oceniana jest jako najbardziej stabilna w regionie.

Zarówno polski eksport jak i import mają niewielką wartość. W 2005 roku sprzedaliśmy towarów za nieco ponad 20 milionów USD a kupiliśmy za 400 tysięcy USD. Dane te wskazują jak wielkie możliwości ma polski biznes. Tym łatwiej, że jako członek Unii Europejskiej mamy zagwarantowaną ochronę prawną, a Kuwejt, który jest członkiem WTO przestrzega jej postanowień. Ponadto pomiędzy Polską a Kuwejtem podpisane są bilateralne umowy dotyczące ochrony i popierania inwestycji oraz unikania podwójnego opodatkowania.

Autorzy skryptu sądzą, że przyczyną tak niskich obrotów jest niezajomość realiów handlu z Kuwejtem i mają nadzieję, że informacje, które zgromadzili pomogą wejść na tamtejszy rynek.

Redakcja „Przewodnika”, który służy jako nieodpłatna pomoc szkoleniowa w cyklu zajęć w ramach projektu PARP „Wsparcie rozwoju polskiego eksportu”, serdecznie dziękuje za udostępnienie materiałów i danych statystycznych Panu Ambasadorowi Kazimierzowi Romańskiemu i szczególnie Panu Tomaszowi Sadzińskiemu – Attache ds. promocji Ambasady RP w Rijadzie. Dziękują także kierownictwu i pracownikom Departamentu Międzynarodowych Stosunków Dwustronnych Ministerstwa Gospodarki oraz Instytutowi Koniunktur i Cen Ministerstwa Gospodarki.

I. Informacje ogólne o kraju

I.1 Podstawowe informacje

Państwo Kuwejt położone jest w południowo – zachodniej Azji, na północno – zachodnim wybrzeżu Zatoki Perskiej. Graniczy z Irakiem (242 km) i Arabią Saudyjską (222 km) – łączna długość granic lądowych wynosi – 464 km, morskich – 499 km.

Stolica: Kuwejt
Powierzchnia: 17 818 km²
Język urzędowy: arabski
Języki używane: arabski, angielski
Jednostka monetarna:
Dinar Kuwejcki KWD (ok. 11 PLN)
Ustrój polityczny:
monarchia konstytucyjna
Liczba ludności: 2 439 000
Gęstość zaludnienia: 130 mieszk./km²
Przyrost naturalny: 3,44
Saldo migracji: 14 os./1000 mieszk.
Religia państwowa: islam
Urbanizacja: 96,1%
Strefa czasowa: UTC +3
Kod telefoniczny: +965
Domena internetowa: kw

W Kuwejcie występuje podział na 5 okręgów administracyjnych. Są to: Al Ahmadi, Al Farwanayah, Al Asimah, Al Jahra i Hawalii.

Państwo Kuwejt przynależy do organizacji międzynarodowych m.in.:

- AFESD – Arabski Fundusz Rozwoju Socjalnego i Gospodarczego
- Liga Państw Arabskich
- NAM – Non Aligned Movement, Ruch państw niezaangażowanych
- OAPEC – Organizacja Arabskich Krajów Eksportujących Ropę Naftową
- OPEC – Organizacja Krajów Eksportujących Ropę Naftową

I.2 Ludność, religia oraz zwyczaje panujące w Kuwejcie

Państwo Kuwejt zamieszkuje 2 439 000 mieszkańców w tym ponad 1 291 000 osób nieposiadających obywatelstwa Kuwejtu (2005). Średnia gęstość zaludnienia to 137 os/km². Analfabetyzm: 16,5% ludności. Skład etniczny: Arabowie kuwejccy (45%), Arabowie (35%), Azjaci (3%). Średnia długość życia mężczyzn to 76 lat natomiast kobiet 78 lat.

Życie Kuwejtczyków skupione jest wokół rodziny, która odgrywa kluczową rolę w muzułmańskiej kulturze. Język arabski jest językiem oficjalnym, rozpowszechnione jest również używanie języka angielskiego. Kuwejtczyki doceniają nawet najmniejsze próby poznania języka arabskiego.

Religia ma ogromny wpływ na codzienne życie Kuwejtczyków. Islam stanowi oficjalną religię, ale także ramy dla funkcjonowania społeczeństwa, którego 90 procent to Muzułmanie, 8% – Chryścijaństwo i Hindusi, pozostałe 2% – wyznawcy innych religii.

1.3 Klimat, warunki geograficzne oraz bogactwa naturalne

Kuwejt jest krajem nizinnym, większość powierzchni zajmuje pozbawiona roślinności pustynia. Klimat gorący i suchy, niewielkie opady deszczu w okresie zimowym.

Od października do kwietnia możliwe są niespodziewane opady deszczu, czasem ulewy, które mogą zniszczyć drogi i domy. Burze piaskowe występują w czasie całego roku, ale najczęściej od marca do sierpnia. Na terenach miejskich roślinność utrzymuje się dzięki sztucznej nawadnianiu.

Zasoby naturalne stanowią: ropa naftowa, ryby, krewetki, gaz ziemny. Użytkowanie ziemi: grunty orne 0,73%, trwałe uprawy 0,11%, inne 99,16%.

1.4 Polityka i problemy międzynarodowe

Wielka Brytania od 1899 roku aż do uzyskania pełnej niepodległości w 1961 roku nadzorowała politykę zagraniczną i obronną rządzącej Kuwejtem dynastii Al-Sabah.

Kuwejt został zaatakowany i zajęty przez Irak. W odpowiedzi na atak Iraku na Kuwejt (2 sierpnia 1990 r.) 23 lutego 1991 roku dowodzona przez USA koalicja rozpoczęła działania lądowe, które w ciągu 4 dni doprowadziły do wyzwolenia Kuwejtu. Niestety ropa z podpalonych szybów wiertniczych i ropociągów na długo skażyła środowisko.

W listopadzie 1994 roku Irak oficjalnie zaakceptował wyznaczoną przez ONZ granicę z Kuwejtem co oznacza formalne zakończenie roszczeń do kuwejckich wysp Bubiyan i Warba. Nierozstrzygnięta jest wciąż kwestia wspólnej granicy morskiej Kuwejtu i Arabii Saudyjskiej z Iranem.

Ustrój polityczny

Od 1992 roku w Kuwejcie obowiązuje dziedziczna monarchia konstytucyjna. Na czele państwa stoi emir, wybierany spośród męskich potomków założyciela Kuwejtu Mubarak Al-Sabah. Ma on władzę praktycznie absolutną i kontroluje Zgromadzenie Narodowe.

Zasadniczą rolę w państwie odgrywają klany rodzinne i grupy nacisku które są de facto partiami: beduini, kupcy, działacze sunniccy i szyccy, świeccy lewicowcy i nacjonalisci.

Władza ustawodawcza i sądownicza

Władzę ustawodawczą sprawuje jednoizbowe Zgromadzenie Narodowe Madżlis Al-Umma – liczące 50 osób, wybieranych na 4-letnią kadencję. Prawo wyborcze obej-

muje wyłącznie piśmiennych mężczyzn, których rodziny zamieszkują Kuwejt od co najmniej 1920 roku. Kobiety, od 2005 roku, mają prawo brać udział tylko w wyborach lokalnych, co zostało uznane za przejaw demokratyzacji ustroju. Naczelnym organem władzy sądowniczej w Kuwejcie jest Wysoki Sąd Apelacyjny.

System prawny

W sprawach cywilnych obowiązuje prawo muzułmańskie. Religia i moralność są w islamie nierozdzielnie związane z przepisami prawa. Islam znacznie bardziej niż inne religie posiada charakter porządku prawnego, który reguluje życie i postępowanie muzułmanina według nauk zawartych w Koranie i sunnie proroka. Prawo muzułmańskie jest totalitarne i rządzi każdą czynnością człowieka należącego do społeczności muzułmańskiej; każdy jego czyn, choćby najdrobniejszy i mało ważny, jest niejako przewidziany i sklasyfikowany przez skrupulatnych jurystów muzułmańskich. Kuwejt nie uznaje jurysdykcji Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości.

2. Gospodarka

Kuwejt jest jednym z najbogatszych krajów świata dzięki eksploatowanym zasobom ropy naftowej i gazu ziemnego. Pokryty gęstą siecią ropociągów, rafinerii, z największym portem naftowym świata dysponuje udokumentowanymi złożami ropy naftowej w wysokości 94 mld baryłek, co stanowi 10% światowych zasobów.

W 2005 r. gospodarkę Kuwejtu cechował dynamiczny wzrost, uwarunkowany przede wszystkim korzystnymi cenami surowców energetycznych na rynkach światowych.

W sierpniu 2005 r. cena baryłki kuwejckiej ropy osiągnęła najwyższy poziom – 57,91 USD. Biorąc pod uwagę średnią cenę tego surowca w roku 2005 był to wzrost o 45% w stosunku do roku poprzedzającego. Wzrost PKB wyniósł realnie w 2005 r. 4,5%, osiągając rekordową wielkość 22,1 tys. USD per capita. Kuwejcki Global Investment House oszacował nominalny wzrost PKB na 19,1%, rzeczywisty na 9,1%, a PKB per capita na 22,6 tys. USD.

Daje to Kuwejtowi trzecie miejsce w regionie, po Katarze i Zjednoczonych Emiratach Arabskich. Sektorowo najwięcej PKB wytwarza przemysł – 52,1%, następnie usługi – 47,4% oraz rolnictwo – 0,5%.

Najważniejszym sektorem gospodarki Kuwejtu jest energetyka (ropa naftowa i gaz ziemny), która wytwarza około 47,6% PKB oraz stanowi 93% wartości całkowitego eksportu. Pozytywne wyniki makroekonomiczne znalazły odzwierciedlenie na giełdzie kuwejckiej.

W 2005 r. pokonywała ona kolejne symboliczne bariery obrotów – w relacji do 2004 r., jej obroty wzrosły o 66,4%. Aktywność inwestorów była na najwyższym poziomie od czasów wyzwolenia Kuwejtu w 1991 r.

Sytuacja na rynku pracy ujawnia słabości gospodarki Kuwejtu. Zgodnie z dostępnymi statystykami w 2005 r. Kuwejt liczył 2,87 mln osób, wśród których 66% to obcokrajowcy.

W I połowie 2005 r. osoby czynne zawodowo stanowiły 1,7 mln osób – o 5,6% więcej niż w 2004 r., ale głównie dzięki przyrostowi cudzoziemskiej siły roboczej. Oficjalne statystyki szacują bezrobocie wśród Kuwejtczyków na poziomie 4,4%. Faktem jest, iż w sektorze publicznym występuje ukryte bezrobocie. Nieoficjalne statystyki wskazują na bezrobocie rządu 10,2%. Sytuacji nie zmienia narzucanie firmom prywatnym przez rząd obowiązkowych procentowych kwot zatrudnienia Kuwejtczyków (Ustawa o Wspieraniu Narodowej Siły Roboczej).

2.1 Warunki dostępu do rynku

Rynek kuwejcki jest otwarty. Należy do obszaru porozumienia o unii celnej Rady Współpracy Państw Zatoki (RWPZ). Określa ono wspólną taryfę celną dla dóbr spoza ugrupowania, znosząc jednocześnie taryfy na dobra wyprodukowane na obszarze objętym porozumieniem.

Czynniki sprzyjające rozwojowi współpracy:

- dynamiczny wzrost PKB Kuwejtu wg parytetu siły nabywczej (w 2005 r. osiągnął wartość 51,62 mld USD),
- bogate złoża ropy naftowej szacowane na 12 mld ton,
- sprawny system bankowy,
- konieczność importu przez Kuwejt zdecydowanej większości towarów konsumpcyjnych i przemysłowych (atrakcyjny rynek zbytu),
- wieloletnia tradycja kontaktów politycznych różnego szczebla, intensywny dialog polityczny i gospodarczy obecnie.

Czynniki ograniczające współpracę:

- niski stopień dywersyfikacji gospodarki kuwejckiej – słabo rozwinięty przemysł pozanaftowy w Kuwejcie (jego udział w tworzeniu produktu krajowego brutto nie przekracza 3%),
- wysoka konkurencja ze strony firm i przedsiębiorstw międzynarodowych.

2.2 Chłonność i zapotrzebowanie rynku

Kuwejt jest rynkiem chłonnym. Ilość krajowych producentów jest zbyt mała aby zaspokoić znaczącą część popytu wewnętrznego. W praktyce wielkość importu czterokrotnie przekracza wartość eksportu sektorów niezwiązanych z wydobyciem i sprzedażą ropy naftowej. Stwarza to pokaźne szanse dla polskich eksporterów. Niskie cła około 4% mogą przyczynić się do szybkiego wzrostu sprzedaży.

W Kuwejcie obecna jest większość firm zagranicznych, z którymi polskie firmy konkurują na rynku krajowym i Unii Europejskiej. Ponadto silną pozycję w pewnych grupach towarowych m.in. surowce budowlane, tekstylia, meble, elektronika mają produkty pochodzące z Azji Wschodniej i Południowej, a także z regionu Bliskiego Wschodu, zwłaszcza Arabii Saudyjskiej i Egiptu. Z krajów azjatyckich pochodzi także większość siły roboczej, co wpływa na decyzje konsumenckie. Jednocześnie grupa ta

nie ma, oprócz osób pracujących na stanowiskach kierowniczych w sektorze prywatnym, znacznej siły nabywczej, ponieważ dużą część dochodu transferuje do krajów pochodzenia. Głównymi konsumentami polskich towarów są zarówno obywatele Kuwejtu, jak i kadra kierownicza firm prywatnych – obcokrajowcy. Ich liczbę szacuje się na 1-1,2 mln osób.

3. System bankowy w Kuwejcie

Kuwejcki sektor bankowy w ostatnich latach przechodzi ważne zmiany. Do 2002 roku przeważały na nim zdecydowanie banki lokalne (głównie kuwejckie, ewentualnie z kapitałem pochodzącym z sześciu państw Rady Współpracy Państw Zatoki: Arabia Saudyjska, Kuwejt, Bahrajn, Katar, Zjednoczone Emiraty Arabskie, Oman), banki międzynarodowe miały tam ograniczony dostęp. Obecnie, stopniowo i nie bez trudności, wchodzi na kuwejcki rynek.

Są to m.in. amerykański Citibank, francuski BNP Paribas oraz brytyjski HSBC.

Charakterystyczna dla Kuwejtu jest również, podobnie jak w innych krajach regionu, silna pozycja tzw. „bankowości islamskiej” (prowadzone przez banki operacje finansowe są zgodne z nakazami prawa islamskiego, szaria, które zabrania „uzyskiwania dochodu z pieniądza”; w praktyce bank islamski wchodzi w partnerstwo z pożyczkobiorcą, uzyskując opłatę za swoje usługi lub udział w zyskach firmy, w przypadku pożyczek dla firm).

Rok 2005 był bardzo dobry dla lokalnych banków. Co było wynikiem wzrostu cen ropy naftowej, (dochody z tego sektora stanowią ok. 90% dochodów budżetowych państwa), aktywizacji gospodarczej związanej z inwestycjami i odbudową w Iraku oraz zmianami prawodawstwa krajowego, które otworzyły graczom międzynarodowym wejście na rynek.

Na początku 2005 r. w Kuwejcie funkcjonowało 10 banków komercyjnych o łącznym kapitale w wysokości 64,8 mld USD. Pośród tej grupy znajduje się jeden bank islamski, Kuwait Finance House (KFH), dwie wyspecjalizowane instytucje finansowe Industrial Bank of Kuwait (IBK) oraz Kuwait Real Estate Bank (KREB). Pozostałe z tej grupy to banki komercyjne, których właściciele posiadają lokalnych udziałowców (National Bank of Kuwait (NBK), Gulf Bank (GB), Commercial Bank of Kuwait (CoBK), Bank of Kuwait and Middle East (BKME), Burgan Bank (BB), al – Ahli Bank (ABK). Pewien wyjątek stanowi Bank of Bahrajn and Kuwait (BBK), będący w równej części w posiadaniu kapitału kuwejckiego i bahrajńskiego.

Sektor bankowy w Kuwejcie charakteryzuje wysoka koncentracja. Trzy największe banki (według wielkości: NBK, KFH, GB), kontrolowały na początku 2005 r. ok. 60% kapitału całego sektora. Wysokość depozytów złożonych w sektorze bankowym wyniosła 39,42 mld USD, co stanowi wzrost o 13,2% w stosunku rocznym, i jest to 57,6% kuwejckiego PKB. Wzrost depozytów w sektorze bankowym może być przypisany m.in. podwyższeniu przez Kuwejcki Bank Centralny (CBK) stopy dyskontowej pięciokrotnie w 2004 r., aż do poziomu 4,75%. Decyzje te są zwykle skorelowane

z decyzjami amerykańskiej Federal Reserve. Waluta kuwejcka, dinar (KD), jest w praktyce powiązana z dolarem amerykańskim.

Stopniowo rośnie również dochodowość sektora, dla którego najpoważniejszym ciosem była inwazja Iraku na Kuwejt, która pociągnęła za sobą problem „złych”, niespłacalnych pożyczek.

W omawianym okresie nastąpił dynamiczny wzrost w wysokości pożyczek. Wyniósł on 8,4% w ciągu 2004 r. i zamknął wartością 46,23 mld USD. Nastąpił gwałtowny wzrost w wielkości pożyczek dla sektora prywatnego, przy jednoczesnym spadku tej wartości dla sektora publicznego. Gospodarka Kuwejtu jest zdominowana przez sektor ropy naftowej, który z kolei znajduje się prawie w całości w rękach państwa. Ewentualne pożyczki komercyjne są więc ograniczone do niewielkiego wycinka sektora związanego z surowcami energetycznymi, który nie jest kontrolowany przez państwo, oraz do stosunkowo niedużego sektora prywatnego. Z tego też względu sektor pozostawał zdominowany przez pożyczki konsumenckie (zakup towarów, nieruchomości etc.).

Ostatnie lata przyniosły wiele decyzji liberalizujących sektor bankowy. Główną rolę w tym zakresie odgrywa CBK, który stara się dostosować politykę monetarną i sektor bankowy do wymogów wynikających z kolejnych porozumień handlowych oraz wymogów wynikających z międzynarodowych przepisów bankowych, takich jak Basel II. Kuwejcki sektor bankowy pozostanie w najbliższej przyszłości bardzo dynamiczną gałęzią gospodarki narodowej, a wprowadzane zmiany powinny zapewnić mu podstawy do dalszego rozwoju. Pozytywnym czynnikiem będzie z pewnością pojawienie się na rynku lokalnym konkurencji w postaci silnych i doświadczonych banków zagranicznych. Decydującą rolę odegra również sytuacja na światowych rynkach ropy naftowej, która ma decydujący wpływ na kondycję wszystkich gospodarek regionu.

4. System podatkowy Kuwejtu

W Kuwejcie dopiero rozważa się wprowadzenie podatku od wartości dodanej (VAT) co bardzo popiera Międzynarodowy Fundusz Walutowy.

Podatek dochodowy dla firm został wprowadzony w Kuwejcie dekretem nr 3 z 1955 roku. Obowiązek podatkowy dotyczy wyłącznie firm zagranicznych działających w Kuwejcie lub kuwejckich podmiotów gospodarczych, także spółek cywilnych i innych osób prawnych (oraz pochodzących z któregoś z państw RWPZ), których udziałowcami są zagraniczne podmioty gospodarcze. Podatek jest obliczany z tej części zysków, które przypadają zagranicznym udziałowcom firm. W praktyce nie jest on nakładany na kuwejckie podmioty gospodarcze. Opodatkowaniu nie podlegają również podmioty gospodarcze z krajów Rady Współpracy Państw Zatoki (Arabia Saudyjska, Kuwejt, Bahrajn, Katar, Zjednoczone Emiraty Arabski, Oman). Osoby fizyczne stale zamieszkujące w Kuwejcie, niezależnie od ich obywatelstwa, nie podlegają opodatkowaniu dochodów.

Początkowo podatek dochodowy był nakładany zgodnie z rosnącymi stawkami, ustanowionymi w przedziałach dochodów od 5% do 55% (przy dochodach netto pod-

miotów przekraczających ok. 1,3 mln USD na rok). W 2006 r. rząd zdecydował o zmniejszeniu maksymalnej stawki opodatkowania do 15%, co miało zachęcić inwestorów zagranicznych. Wysokość stawki podatku dochodowego w Kuwejcie jest taka sama dla wszystkich sektorów gospodarki. Ponadto, kuwejckie spółki akcyjne są zobowiązane do przekazywania 1% swoich dochodów netto na potrzeby Kuwejckiej Fundacji na rzecz Postępu w Nauce (KFAS), a spółki akcyjne notowane na giełdzie do przekazywania 2,5% dochodów netto na rzecz Programu (Rozwoju) Kuwejckiej Siły Roboczej.

Kwestiami podatkowymi zajmuje się Departament Podatku Dochodowego (DPD). Zgodnie z dekretem o podatku dochodowym każdy podmiot gospodarczy prowadzący działalność w Kuwejcie ma obowiązek opłacić podatek dochodowy z operacji biznesowych wykonywanych na terenie Kuwejtu. Termin „prowadzenie działalności biznesowej” jest interpretowany w najszerszym znaczeniu tego słowa, a opodatkowaniu podlega wartość związanych z Kuwejtem działań gospodarczych, mimo, że rzeczywiście wartość usług zrealizowanych w samym Kuwejcie może być niewielka.

Określenie „wykonywanie handlu lub prowadzenie biznesu w Kuwejcie” obejmuje:

- zakup lub sprzedaż w Kuwejcie własności, dóbr lub praw do nich, oraz posiadanie stałego biura w Kuwejcie, gdzie są wykonywane kontrakty na zakup lub sprzedaż,
- działania związane z jakąkolwiek inną działalnością produkcyjną, przemysłową i handlową w Kuwejcie,
- wynajmem nieruchomości w Kuwejcie,
- wykonywaniem usług w Kuwejcie.

Wykonywanie handlu lub prowadzenie biznesu w Kuwejcie nie jest tożsame ze zwykłym nabyciem w Kuwejcie własności, dóbr lub innych powiązanych z nimi praw.

W 1957 r. prawo o podatku dochodowym zostało uzupełnione w zakresie opodatkowania działalności wykonywanej w Kuwejcie poprzez agentów firm zagranicznych. Ustawowa definicja agenta stwierdza, że jest to osoba upoważniona przez swojego mocodawcę do wchodzenia w wiążące umowy ze stroną trzecią w imieniu mocodawcy w obrębie otrzymanych pełnomocnictw.

Jeśli firma zagraniczna posiada zarejestrowanego agenta w Kuwejcie, DPD uznaje to za potwierdzenie tego, że prowadzi ona działalność w Kuwejcie poprzez agenta. Ponadto, brak rejestracji agenta nie zwalnia firmy zagranicznej z obowiązku opłacania podatku dochodowego.

Agencje rządowe i podmioty prywatne są zobowiązane do informowania DPD o wszystkich kontraktach, które zawierają z zagranicznymi wykonawcami lub podwykonawcami oraz do zatrzymania 5% płatności na ich rzecz do momentu okazania zaświadczenia potwierdzającego opłacenie podatku.

Rząd kuwejcki przedstawił już kilka projektów rozszerzenia zakresu obowiązku podatkowego. Są one obecnie rozważane (2006 r.) w komisjach parlamentarnych oraz ciałach doradczych organów wykonawczych.

5. Formy działalności gospodarczej w Kuwejcie

Kuwejt jako członek Światowej Organizacji Handlu (WTO) jest jednym z pierwszych krajów regionu Bliskiego Wschodu, w którym powołano do życia instytucje regulujące obrót handlowy i działalność gospodarczą. Ten system prawny bazuje na elementach francuskiego prawa cywilnego, prawa egipskiego i islamskiego.

Prawem regulującym działalność gospodarczą jest Kodeks Cywilny, który zawiera zapisy regulujące kwestie umów, gwarancji dla pożyczkodawców, ubezpieczeń.

Do momentu przyjęcia przez parlament Ustawy nr 8 o Bezpośrednich Inwestycjach Zagranicznych w 2001 r. oraz utworzenia Kuwejckiej Strefy Wolnego Handlu (KFTZ) przepisy prawa gospodarczego wymagały utrzymania pełnej kuwejckiej własności w działalności gospodarczej. Zarządzanie biznesem w Kuwejcie było możliwe poprzez zawarcie umowy agencyjnej z kuwejcką osobą fizyczną lub prawną. Zmiany spowodowane przez wspomniane uregulowania umożliwiły inwestorom zagranicznym zwiększenie bezpośredniego wpływu na zarządzanie firmą, choć napotyka to nadal różnego rodzaju formalne i nieformalne ograniczenia.

Zgodnie z kuwejckim prawem firmy zagraniczne mogą w Kuwejcie prowadzić działalność korzystając z formy prawnej:

- spółki z ograniczoną odpowiedzialnością;
- spółki akcyjnej (publicznej lub zamkniętej);
- joint-venture;
- poprzez zawarcie z kuwejckim partnerem odpowiedniej umowy agencyjnej.

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością.

Ten typ spółki jest najczęściej wykorzystywany przez firmy zagraniczne. Zawiązanie jej następuje poprzez przyjęcie umowy stowarzyszenia, która określa cele spółki, jej kapitał, udziałowców, wielkość ich wkładów, członków zarządu. Nie wydaje się zaś świadczeń o wysokości udziałów. Liczba udziałowców musi znajdować się w przedziale od 2 do 30. Może nim być podmiot gospodarczy.

Spółka z o.o. musi posiadać kapitał minimalny w wysokości 7,500 dinarów kuwejckich (KD), tj. ok. 25,750 USD. W praktyce wielkość ta jest wyższa i zależna od sektora, w którym firma pragnie prowadzić działalność.

Spółki z o.o. nie mogą działać w sektorze bankowym i ubezpieczeń. Jedynym ograniczeniem nakładanym na dystrybucję zysków jest obowiązek przekazywania 10% ich wysokości na rezerwę statutową, do momentu aż osiągnie ona 50% kapitału.

Spółka akcyjna (publiczna lub zamknięta).

Akcjonariusze spółki akcyjnej są również ograniczeni w swojej odpowiedzialności do wysokości zainwestowanego kapitału. Założyciele spółki muszą wyłożyć jedynie 10%

kapitału przed jej zawiązaniem, jednak nie mogą sprzedać swoich akcji przez pierwsze 3 lata od jej ustanowienia.

Spółkami akcyjnymi zarządza wybierany zarząd, na czele z przewodniczącym. Główne decyzje zapadają na zebraniach akcjonariuszy. Publiczne spółki akcyjne mogą być notowane na Giełdzie Kuwejckiej. Spółki akcyjne o charakterze publicznym mogą oferować swoje akcje do sprzedaży na giełdzie. Przed rejestracją na giełdzie spółki akcyjnej, w której udziałowcami mają być podmioty zagraniczne wyrazić na to zgodę musi kuwejckie Ministerstwo Handlu (Ministry of Commerce).

Najniższy kapitał wymagany do założenia publicznej spółki akcyjnej wynosi 250,000 KD (ok. 858,000 USD), a zamkniętej 100,000 KD (ok. 291,375 USD). Podobnie jak w przypadku spółki z o.o. wymagany minimalny kapitał jest zależny od rodzaju działalności, którą podejmie spółka. Spółki akcyjne w Kuwejcie muszą corocznie wpłacać 1 % zysków netto, po wcześniejszym przekazaniu 10% na rezerwę statutową, na potrzeby Kuwejckiej Fundacji Postępu Naukowego (KFAS). Spółki notowane na giełdzie muszą natomiast dodatkowo wpłacić 2,5% zysków netto na konta Kuwejckiego Programu Siły Roboczej.

Poza wyżej wspomnianymi nie istnieją inne ograniczenia dotyczące dysponowania zyskami spółek akcyjnych.

Joint-venture.

Joint-venture jest formą współpracy biznesowej, tworzoną przez dwie lub więcej stron. Nie posiada ona osobowości prawnej. Nie jest ona uważana za wiążącą wobec trzecich osób fizycznych lub prawnych. W sytuacji, gdy są one w stanie udowodnić istnienie takiego porozumienia partnerzy joint-venture mogą zostać uznani za wspólnie odpowiadających za zobowiązania. Porozumienie tego typu nie są rejestrowane czy ogłaszane w rejestrze handlowym. Podmioty zagraniczne mogą bez ograniczeń uczestniczyć w tych formach współpracy z kuwejckimi partnerami. Korzystają one z tej formy współdziałania zwłaszcza w sektorze budowlanym, formując joint-venture lub konsorcja uczestniczące w realizacji dużych zamówień publicznych.

Uczestnictwo firmy zagranicznej w konsorcjum jest możliwe dopiero po zawarciu przez nią umowy agencyjnej z wybraną firmą lokalną.

Agencja biznesowa (przedstawicielstwo biznesowe).

Zapisy o niej zawierają ustawy z 1964 r. oraz 1980 r. Określają one, że agentem mogą być jedynie kuwejckie osoby fizyczne lub prawne.

Rozwiązanie takie daje firmie zagranicznej możliwość prowadzenia w Kuwejcie działalności biznesowej bez potrzeby nabycia udziałów/akcji w kuwejckim podmiocie gospodarczym. Wszelkie działania firmy zagranicznej są realizowane „pod szyldem” firmy kuwejckiej. Postanowienia umowy agencyjnej podlegają ustalaniu w procesie negocjacji.

Jej zerwanie przez jedną ze stron może prowadzić do postawienia pod jej adresem żądań odpowiedniej rekompensaty finansowej (w drodze postępowania sądowego).

Nie istnieje natomiast możliwość ustanawiania filii firm, choć w praktyce ma to miejsce poprzez współpracę w ramach umów agencyjnych.

W Kuwejcie obowiązują Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (IFRS) oraz Międzynarodowe Standardy Audytu (ISA). Spółki z o.o. oraz akcyjne muszą dokonywać audytu rocznie i przekazywać je ministerstwu handlu, w celu przedłużenia licencji na działalność gospodarczą.

5.1 Kuwejcka Strefa Wolnego Handlu

Specyficzną, ale popularną w regionie formą rozpoczęcia działalności gospodarczej jest korzystanie z możliwości, jakie oferuje Kuwejcka Strefa Wolnego Handlu (KFTZ; www.kuwaitfreezone.com).

Działalność na jej obszarze odbywa się na następujących zasadach: wyłączenia z obowiązku płacenia podatku od działalności gospodarczej oraz podatków dochodowych, swobodnego przekazywania dochodów firmy za granicę oraz możliwości obejmowania własności firmy w 100% przez podmioty zagraniczne.

Usługi oferowane przez władze strefy to: m.in. ułatwienia w uzyskaniu licencji na określoną działalność gospodarczą (wydawaną przez ministerstwo handlu), możliwość pośredniczenia w poszukiwaniu pracowników, sprawne załatwianie formalności dotyczących wizy pobytowej i wjazdowej oraz możliwość korzystania na miejscu z usług bankowych, finansowych i doradczych.

Kuwejcka Strefa Wolnego Handlu oferuje licencje: handlowe (np. import-eksport, jej koszt to 750 KD), przemysłowe (1000 KD), usługowe (np. inżynieryjne, jej koszt to 500 KD) oraz innego rodzaju, w ramach ww. działalności, ale dostosowane do specjalnych potrzeb. Termin ważności licencji upływa po 1 roku, co wymusza jej regularne odnawianie i opłacanie odpowiednich kosztów.

5.2 Ubezpieczenia i licencje

Istnieje obowiązek opłacania składki na ubezpieczenie społeczne (emerytura, ubezpieczenie od wypadków) na każdego zatrudnionego pracownika. Wynosi ona miesięczne od 5 % do 10 % jego pensji brutto, do górnej granicy 2,250 KD (ok. 7720 USD). Odpowiedzialną za tą dziedzinę jest Publiczna Władza ds. Ubezpieczeń Społecznych (PASS).

Prowadzenie działalności polegającej na imporcie towarów wymaga uzyskanie specjalnej licencji importowej od ministerstwa handlu. Są one wydawane jedynie kuwejckim osobom fizycznym i prawnym.

5.3 Zakładanie i prowadzenie działalności w Kuwejcie.

Firmy zagraniczne nie mogą otworzyć własnego przedstawicielstwa ani prowadzić własnej działalności handlowej w Kuwejcie, gdyż wszelka obecność na tym rynku musi odbywać się wyłącznie we współpracy z lokalnym agentem. To samo odnosi się do

udziału w przetargach. Dlatego też, warto jest utrzymywać częste osobiste kontakty z agentami i innymi przedstawicielami w Kuwejcie.

Warunkiem rozpoczęcia działalności gospodarczej przez firmę kuwejską lub za zasadach joint venture jest uzyskanie licencji z Ministerstwa Handlu i Przemysłu. Wniosek musi być sporządzony w języku arabskim. W przypadku jeśli działalność ta będzie realizowana w takich dziedzinach jak telekomunikacja, usługi zdrowia, farmacja itp., może być niezbędna dodatkowa zgoda np. certyfikat właściwego ministerstwa lub agencji.

W przypadku tworzenia joint venture z firmami kuwejskimi, partnerzy zagraniczni mogą liczyć na zachęty ze strony kuwejskiej np. w postaci częściowego zwolnienia z podatku płaconego przez firmy (który nie jest nakładany na przedsiębiorstwa kuwejskie).

Głównymi czynnikami mogącymi przyczynić się do zwiększenia konkurencyjności na rynku kuwejskim są: ceny, jakość, efektywność i dogodność serwisu posprzedażnego, korzystne warunki płatności/raty oraz przywiązanie do relacji biznesowych. Wszystkie planowane obniżki cen wymagają wcześniejszej zgody Ministra Handlu i Przemysłu. Najbardziej skuteczną formą reklamy są ogłoszenia w prasie, gdyż posiada ona 40% udział w rynku reklamowym.

Powyższe informacje oraz pokrewne można znaleźć w Przewodniku inwestora zamieszczonym na stronie http://www.buyusa.gov/kuwait/en/doing_business_in_kuwait.html.

6. Handel zagraniczny Kuwejtu.

Szacunkowa wielkość eksportu w 2005 r. to 44,4 mld USD, natomiast importu 12,2 mld USD. Kluczowym powodem wzrostu nadwyżki eksportu było zarówno zwiększenie produkcji i eksportu ropy, jak i aprecjacja ceny tego surowca.

Główni partnerzy handlowi to:

- Eksport: Japonia 20,5%, Korea Południowa 13,7%, USA 12,4%, Singapur 11,3%, Tajwan 9,9%
- Import: USA 12,9%, Niemcy 11,9%, Japonia 7,9%, Wielka Brytania 5,5%, Arabia Saudyjska 5,5%, Włochy 5%, Francja 4,5%, Chiny 4,1%.

Kuwejt prowadzi aktywną działalność inwestycyjną za granicą. Inwestycje bezpośrednie są głównie lokowane w państwach RWPZ. Inwestycje portfelowe zaś, ze względu na nie w pełni rozwinięte finansowe rynki arabskie, dokonywane są głównie na rynkach amerykańskich i europejskich. Szczególnym zainteresowaniem kuwejskich inwestorów, także państwowych tj. Kuwait Petroleum Corporation oraz Kuwait Investment Authority cieszą się m.in. Indie, Filipiny, Turcja oraz Chiny. Oficjalne kuwejskie rezerwy walutowe i złota są szacowane na 9,3 mld USD.

Kuwejt jest eksporterem kapitału netto. Nie istnieje instytucja odpowiedzialna za promowanie inwestycji i monitorująca ich napływ. Miejscowe prawo wskazuje 11

sektorów, w których inwestycje firm zagranicznych są dozwolone (projekty infrastrukturalne – woda, energia, gospodarka odpadami, telekomunikacja; ubezpieczenia; technologie informatyczne; szpitale i farmaceutyka; transport lądowy, morski, powietrzny; turystyka; hotelarstwo i rozrywka; mieszkalnictwo). Formalnie prawo jest przyjazne inwestorom – w rzeczywistości firmy zagraniczne m.in. w sektorze bankowym napotykać różnego typu bariery, głównie administracyjne, utrudniające swobodną działalność.

Polskich eksporterów powinny zainteresować 5-letnie programy rozwoju kraju. Wydatki na projekty infrastrukturalne w ciągu najbliższych 5 lat Kuwejskie Ministerstwo Finansów określiło na około 3,7 mln USD. Ostatecznego zatwierdzenia oczekują również inne olbrzymie inwestycje – budowa portu na wyspie Bubyan (centrum przeładunkowe towarów w regionie), budowa obwodnicy wokół stolicy, rozbudowa kompleksu uniwersytetu kuwejskiego, budowa centrum turystycznego na wyspie Falaka.

W rankingach międzynarodowych Kuwejt otrzymuje dobre lub dostateczne oceny. Wg magazynu Euromoney, oceniającego ryzyko inwestycyjne, Kuwejt wśród krajów arabskich zajął trzecie miejsce, a 33 na świecie. Na Indeksie Wolności Gospodarczej (Economic Freedom Index) amerykańskiej Heritage Foundation zajął 50 miejsce, trzecie wśród krajów regionu. Najslabszą ocenę otrzymał w zakresie polityki fiskalnej i interwencji rządu w gospodarkę – nacjonalizacja sektora ropy naftowej.

6.1 Etykiety, oznaczenia

Kwestią o kluczowym znaczeniu dla każdego eksportera do Kuwejtu powinien być fakt, iż jest on krajem muzułmańskim. Oznacza to, iż na lokalnym rynku nie jest możliwa sprzedaż produktów alkoholowych oraz mięsa i przetworów mięsnych wytwarzanych z wieprzowiny czy dziczyzny. Nawet zdjęcia/etykiety napojów alkoholowych lub wieprzowiny, lub sugerujące ich spożywanie spowodują odmowę dopuszczenia na rynek. Wszelkie produkty mięsne powinny posiadać certyfikat uboju zgodnie z zasadami prawa islamskiego (tzw. „halał”).

Etykiety produktów spożywczych powinny zawierać następujące informacje:

- nazwa produktu (szczegółowa),
- pełna nazwa producenta,
- kraj pochodzenia,
- składniki,
- data produkcji i przydatności do spożycia – za pomocą cyfr:
 - w jęz. arabskim: dzień/miesiąc/rok;
- waga brutto i netto każdego z produktów w kg;
- procentowa zawartość tłuszczu (np. sery).

Powyższe informacje muszą znajdować się zarówno na etykiecie oryginalnej, jak i jej wersji w jęz. arabskim. Musi być naklejona tak, by nie zakrywała informacji dotyczącej składników, daty produkcji i przydatności do spożycia w jęz. angielskim lub innym (kraju pochodzenia towaru). Musi być też przymocowana w taki sposób, by nie można jej było usunąć. Treści w jęz. oryginalnym i arabskim muszą być identyczne.

6.2 System certyfikacji

Towary spożywcze powinny, przed wejściem w kuwejcki obszar celny, zostać poddane certyfikacji, tj. m.in. badaniom w laboratoriach kuwejckiego Municipality (władz ds. obywatelskich). W tym celu, najczęściej poprzez lokalnego partnera, należy dostarczyć kuwejckim organom sanitarnym próbek produktów. Powinny to być po 2 sztuki każdego rodzaju produktu, z tym, że muszą być one opatrzone nalepkami w języku arabskim, spełniającymi ww. wymogi. Certyfikacja produktów spożywczych trwa ok. 1 miesiąca.

W zdecydowanej większości przypadków kończy się ona wydaniem zgody na dopuszczenie towaru do rynku. Można się jednak liczyć z pewnymi opóźnieniami w trakcie wykonywania procedur sprawdzających.

Kluczową kwestią dla kuwejckich służb sanitarnych i celnych jest data ważności produktu. Produkty, których okres przydatności do spożycia wynosi 1 rok lub 1,5 roku muszą dotrzeć do Kuwejtu nie później niż 6 miesięcy od daty produkcji. Produkty, których okres przydatności do spożycia wynosi 2 lata muszą dotrzeć do Kuwejtu nie później niż 12 miesięcy od daty produkcji. Inne produkty spożywcze, których okres przydatności do spożycia wynosi 6 miesięcy muszą dotrzeć do Kuwejtu nie później niż 3 miesiące od daty produkcji.

Z informacji kuwejckich importerów żywności wynika, iż najczęstsze problemy dotyczące odmowy certyfikowania żywności wynikają z niedopatrzeń ze strony producenta, braku odpowiednich dokumentów oraz oczywistych błędów. Jako najczęstsze naruszenia można wymienić:

- opatrzenie etykiet żywności zakazanymi treściami, np.: dotyczącymi religii; przygotowania potraw z mięsa wieprzowego; reklamami lub naklejkami dotyczącymi spożycia napojów alkoholowych;
- brak na produktach (każdy egzemplarz) naklejki arabskiej, która określa składniki, datę produkcji, datę upływu przydatności do spożycia oraz kraj pochodzenia;
- istnienie różnicy w wadze i całkowitej ilości sztuk towarów między danymi na fakturze handlowej a w dokumentach załadunkowych;
- umieszczenie dwóch różnych naklejek na jednym produkcie;
- naklejki zawierają treści pornograficzne.

Żywność nie może także zawierać zakazanych substancji konserwujących oraz barwników, tj. E104, E124, E128, E127, E161G. Mięso i jego przetwory (chłodzone lub zamrożone) muszą posiadać certyfikat uboju zgodnie z regułami islamu (Halal) lub/i certyfikat rzeźniczy. W momencie wejścia w kuwejcki obszar celny nie może zostać prze-

kroczonej ponad połowa okresu przydatności do spożycia od daty produkcji. Produkty dyskwalifikuje też wykorzystanie do ich wytworzenia urządzeń przemysłowych i/lub rzeźniczych, które wcześniej były używane do uboju świń lub innych zwierząt uważanych w islamie za „nieczyste” (m.in. dziki). Podobnie dyskwalifikuje produkt brak arabskiej naklejki, brak daty dokonania uboju ze wskazaniem dnia, miesiąca i roku na każdym produkcie i certyfikacie rzeźniczym oraz sytuacja, gdy pochodzi on z kraju, gdzie odnotowano zagrożenie jedną z chorób zwierzęcych (np. EKOLA, choro-
ba “wściekłych krów”).

W odniesieniu do produktów mlecznych najczęstsze odnotowane problemy to brak informacji o zawartości tłuszczu zgodnie z jego kategorią przemysłową, wykrycie chorób zwierzęcych, upływ połowy okresu przydatności do spożycia od daty produkcji. Nie zostanie dopuszczony do obiegu produkt, który pochodzi z kraju, gdzie miała miejsce katastrofa jądrowa (Czarnobyl).

Inne grupy produktów podlegają procedurom certyfikacji w zależności od specyfiki. Towary użytkowe (szkło, porcelana, ceramika) nie podlegają ww. procedurom, a jedynie pewnym wymogom celnym (muszą posiadać naklejkę o kraju ich produkcji). Wyroby jubilerskie i metale szlachetne muszą zostać ostemplowane przez ministerstwo handlu i oclone w momencie przybycia do Kuwejtu. W przypadku wwozu tego rodzaju wyrobów w celu np. wystawienia ich i sprzedaży na targach należy jak najszybciej zgłosić ten fakt służbom celnym na lotnisku. W innym razie może zostać to potraktowane jako próba przemytu, co wspomnianą procedurę przedłuża do 4, a nawet 7 dni.

6.3 Dokumenty przewozowe.

Niezbędne dokumenty przewozowe to:

- oryginalny dokument ładunkowy lub lotniczy list przewozowy,
- oryginalna faktura handlowa (certyfikowana przez izbę handlową i zalegalizowana przez Ambasadę Kuwejtu),
- oryginalne świadectwo pochodzenia towaru zawierające pełną nazwę producenta, jego adres i nazwę kraju pochodzenia towaru (certyfikowane przez izbę handlową i zalegalizowaną przez Ambasadę Kuwejtu),
- oryginalna lista ładunkowa,
- certyfikat Halal (uboju zgodnie z zasadami islamu) dla produktów zawierających mięso (certyfikowany przez izbę handlową i zalegalizowaną przez ambasadę Kuwejtu). Certyfikat Halal musi być osobny dla drobiu i mięsa. Powinien zawierać daty produkcji i upływu ważności w formule: dzień/miesiąc/rok,
- świadectwo zdrowia (np. w przypadku zwierząt; certyfikowane przez izbę handlową).

Faktura, lista pakunkowa i świadectwo pochodzenia towaru powinny zawierać identyczne informacje dotyczące całkowitej ilości kartonów lub palet oraz wagi w kilogramach.

Praktyka pokazuje, iż pełna realizacja procedur celnych zajmuje od 2 do 3 dni, o ile eksporter oraz jego kuwejcki partner, importer, dostarczą pełny zestaw dokumentacji, w tym oryginalne listy przewozowe i faktury handlowe. Wg kuwejckich firm kontener może przebywać w porcie do 10 dni, bez ponoszenia dodatkowych kosztów z tego powodu przez eksportera czy firmy spedycyjnej. Oczywiście nie jest to pożądane w tej strefie klimatycznej.

Firmy kuwejckie w kontaktach z partnerami zagranicznymi wymagają gwarancji wyłączności na sprzedaż ich towarów oraz reprezentowanie firm. W tym kontekście kluczową decyzją jest więc wybór odpowiedniego kuwejckiego partnera. Współpraca może przyjąć formę zależności wyłącznie handlowej: importer kuwejcki – polski producent, ale również głębszej, tj. poprzez podpisanie umowy o reprezentowaniu (agencyjnej). Wówczas kuwejcki partner zobowiązuje się do odpowiednich działań marketingowych i promocyjnych, mających zapewnić reprezentowanej polskiej firmie m.in. udział w przetargach rządowych (usługi, towary) czy zwiększanie udziału w rynku. Silny, dynamiczny i posiadający znaczące doświadczenie w konkretnej branży kuwejcki partner jest z pewnością gwarancją dobrego rozwoju współpracy.

6.4 Stawka celna

Kuwejtu należy do grupy integracyjnej Rady Współpracy Państw Zatoki wraz z Arabią Saudyjską, Bahrajnem, Katar, Zjednoczonymi Emiratami Arabskimi, Omanem. Jego granica celna jest traktowana jako granica zewnętrzna wspólnego obszaru celnego. Dla większości towarów stawka celna wynosi 5 %. W praktyce jednak zdarzają się przypadki powtórnego nakładania cła na towary wjeżdżające na terytorium kolejnego kraju RWPZ, a przepisy celne tej grupy państw są nadal zróżnicowane.

7. Stosunki Kuwejtu z UE

Bieżące stosunki gospodarcze Kuwejtu z Unią Europejską kształtowane są w oparciu o podpisane w 1989 r. Porozumienia o Współpracy (Co – operation Agreement) z Radą Współpracy Państw Zatoki Perskiej (Gulf Co – operation Council – GCC). Jako podstawowe cele współpracy w umowie zdefiniowano działania na rzecz tworzenia warunków rozwoju wymiany handlowej (trade facilitation) oraz wspieranie wzrostu stabilności w Regionie Zatoki, stanowiącym strategiczną część świata. Umowa ustanowiła grupy robocze działające w obszarach: kooperacji przemysłowej, energii i ochrony środowiska. W 1996 r. działaniami grup roboczych objęto dodatkowe obszary, zaliczone do tzw. obszarów zdecentralizowanej współpracy: współpracę uczelnianą i akademickich w zakresie przedsiębiorczości i współpracę mediów.

7.1 Obroty handlowe UE – GCC/ Kuwejt

Wartość wymiany towarowej pomiędzy EU a krajami GCC wyniosła:

- eksport z UE do GCC – 40,9 mld EUR (4,25% całego eksportu UE),
- import UE z krajów GCC – 25,3 mld EUR (2,46% całego importu UE).

Kraje GCC stanowią piąty rynek zbytu dla eksportu z UE.

Podstawowa struktura towarowa eksportu UE przedstawia się następująco:

- maszyny, urządzenia mechaniczne i elektryczne oraz środki transportu – 37,88%,
- środki transportu – 17,64%,
- produkty chemiczne – 9,89%,
- żywność – 6,35%,
- wśród pozostałych produktów eksportowanych z UE do krajów GCC istotną pozycją są urządzenia medyczne i farmaceutyki.

Kraje GCC zajmują czternastą pozycję na liście dostawców (eksporterów) do Unii Europejskiej.

Podstawowa struktura towarowa importu UE z krajów GCC przedstawia się następująco:

- ropa naftowa – 69,12%,
- maszyny – 9,35%,
- wyroby chemiczne – 6,6%,
- wśród pozostałych produktów importowanych przez UE z krajów GCC istotną pozycją są podzespoły i komponenty dla przemysłu motoryzacyjnego oraz odzież.

W roku 2004 UE sprzedając do Kuwejtu towary o wartości 3,542 mld EUR była pierwszym partnerem handlowym tego kraju w zakresie importu (34,3% całkowitego importu Kuwejtu). Z kolei UE była czwartym odbiorcą kuwejckiego eksportu, przyjmując 2,245 mld EUR (11,5% całkowitego eksportu Kuwejtu).

8. Polsko-Kuwejcka współpraca gospodarcza

Stosunki gospodarcze Polski z Kuwejtem należałoby podzielić na dwa okresy – do inwazji irackiej w sierpniu 1990 r. i po odzyskaniu przez Kuwejt niepodległości w lutym 1991 r. W wyniku agresji irackiej na Kuwejt i następnie wojny w Zatoce nastąpiło zamknięcie polskiego eksportu oraz przerwanie współpracy handlowej wielu firm. Polskie przedsiębiorstwa wznowiły swoją działalność promocyjną, we współpracy z reaktywowaną polską placówką handlową (BRH) w Kuwejcie, bezpośrednio po zakończeniu działań wojennych. Zniszczenia i straty, jakie poniósł Kuwejt w czasie agresji i okupacji irackiej bardzo osłabiły gospodarkę tego kraju. Dodatkowe obciążenie sta-

nowiły wydatki na częściowe pokrycie kosztów operacji zbrojnej koalicji antyirackiej oraz znaczny wzrost wydatków zbrojeniowych, poważnie uszczuplających rezerwy finansowe państwa. Z tych powodów np. poprzednie plany dotyczące inwestycji rozwojowych zostały zrewidowane pod kątem ich pilności i możliwości finansowania, w wyniku czego znaczna ich część nie została jak dotąd podjęta.

W 2005 roku jedynym znanym Ambasadzie RP w Kuwejcie przykładem powiązania kapitałowego firmy polskiej z kuwejcką jest Bumar Gulf.

8.1 Podstawy prawno-traktatowe

Bilateralne umowy o charakterze gospodarczym:

- o komunikacji lotniczej z 1977 r.
- o ochronie i popieraniu inwestycji z 1990 r.
- o unikaniu podwójnego opodatkowania z 1996 r.

Istniejąca infrastruktura traktatowa dwustronnych stosunków gospodarczych z Kuwejtem w zasadzie odpowiada potrzebom i nie wymaga nowelizacji. Kuwejt jest członkiem WTO, przestrzega jej postanowień, a jego legislacja wewnętrzna nie odbiega zasadniczo od norm światowych.

8.2 Polsko – kuwejckie obroty handlowe w latach 2000-2005

w tys. USD

	2000	2001	2002	2003	2004	2005*	2005/2004 w%
eksport	5 921	7 021	10 138	9 672	12 019	20 479	170
import	108	78	33	70	15	402	2 788
obroty	6 029	7 099	10 171	9 742	12 034	20 921	174
Saldo	5 813	6 943	10 105	9 602	12 004	20 037	

Źródło: Centrum Informacji Społeczno – Gospodarczej w MG

Na podstawie wyników handlu zagranicznego w latach 2000 – 2005 można zauważyć, iż polski eksport do Kuwejtu miał tendencję wzrostową o różnej dynamice, z małym załamaniem w roku 2003. W 2001 r. wzrost wyniósł 18%, w kolejnym 44%.

W 2003 r. eksport obniżył się o niecałe 5%, by w kolejnych latach znowu wzrastać o 24% i 70%. Odnośnie importu – w początkowym okresie stopniowo spadał – w 2001 r. o 28%, w następnym roku o 58%, by w roku 2003 gwałtownie wzrosnąć o 112%, a potem znowu spaść o 79% do najniższego poziomu. Wyniki za 2005 r. wskazują na kolejne odwrócenie tendencji – wzrost o 2 788%. Od 2000 r. do 2005 r. dzięki

znacznej przewadze eksportu nad importem saldo w handlu zagranicznym było dodatnie.

W stosunku do 2004 r. struktura importu uległa niemal całkowitej zmianie.

O ile w 2004 roku tworzywa sztuczne nie znalazły się na liście towarów importowanych z Kuwejtu, tak w 2005 r. stanowiły jego główną część. Nową pozycją są również pojazdy, statki powietrzne, jednostki pływające. Jednak ich udział jest stosunkowo niski.

W 2005 roku do najważniejszych grup towarowych w polskim eksporcie do Kuwejtu według wielkości udziału należały:

- metale nieszlachetne i wyroby z metali nieszlachetnych, w tym m.in. dwuteowniki, ceowniki z żeliwa lub stali niestopowej; udział tej grupy towarowej w polskim eksporcie do Kuwejtu stanowił 25,5%,
- gotowe artykuły spożywcze, w tym gofry i wafle, ziemniaki – 23,8%,
- wyroby różne, w tym m.in. meble do siedzenia, meble drewniane – 12,6%,
- urządzenia mechaniczne i elektryczne, w tym aparatura przełącznikowa do telefonów lub telegrafii – 10,5%,
- ścier drzewny lub z innego włóknistego materiału – 9,2%,
- zwierzęta żywe, produkty pochodzenia zwierzęcego, ser przetworzony – 4,3%,
- materiału i wyroby włókiennicze, w tym odzież – 4%,
- pojazdy, statki powietrzne, jednostki pływające – 2,3%.

Po czterech miesiącach 2006 r. obroty w handlu wyniosły 6,4 mln USD – z czego eksport stanowił 6,2 mln USD (spadek o 22% w porównaniu do takiego samego okresu w 2005 r.), a import 0,2 mln USD (wzrost o 188% w okresie j.w.). Obroty handlowe Polski z Kuwejtem podlegają znacznym wahaniom, co praktycznie uniemożliwia poprawną analizę występujących w tym zakresie tendencji.

8.3 Perspektywy trwałych powiązań handlowych

Przystąpienie Polski do UE zwiększyło możliwości eksportowe polskich firm, jednak priorytetem stał się rynek europejski, a Bliski Wschód odsunięty został na dalszy plan. W ocenie Ambasady RP w Kuwejcie w wielu przypadkach, pomimo istnienia możliwości wejścia i budowy pozycji na rynku kuwejckim, jest ona przez polskie firmy lekceważona.

Czynnikiem ułatwiającym nawiązywanie współpracy gospodarczej z pewnością była decyzja władz Kuwejtu o zniesieniu wymogu dla obywateli RP uzyskania wizy przed wyjazdem do tego państwa. Obecnie wizę można otrzymać, za niewielką opłatą na lotnisku, już po przybyciu do Kuwejtu.

Ważną kwestią dwustronnej współpracy są, jak dotąd daremne, starania przyciągnięcia kapitału kuwejckiego i zaangażowania go w procesy inwestycyjne w Polsce. Jak dotychczas skala obecności kapitału kuwejckiego w Polsce jest niewielka i dotyczy z re-

guły osób prywatnych (nieruchomości, grunty, drobna infrastruktura, przemysł włókienniczy. Pozytywnym sygnałem jest widoczny w 2005 roku wzrost zainteresowania polskim rynkiem przez przedstawicieli Kuwait Investment Authority (KIA).

8.4 Współpraca handlowa

Uregulowania prawne w Kuwejcie sprawiają, iż najczęściej wybieraną formą współpracy handlowej pomiędzy polskim a lokalnym partnerem jest umowa agencyjna. Określa ona rolę firmy kuwejckiej jako wyłącznego przedstawiciela na lokalnym rynku i wyznacza określoną wysokość prowizji otrzymywanej zależnie od wielkości sprzedaży.

Kluczowe znaczenie ma wskazanie i wybór odpowiedniej firmy dla polskiego przedsiębiorstwa. Od jego starań marketingowych i promocyjnych zależy wielkość zamówień na produkty z Polski. Taka forma współpracy nie obciąża polskiego partnera opodatkowaniem. Wciąż jednak zdarza się, że władze Kuwejtu próbują obciążyć biura agentów podatkami pod pretekstem, iż stanowią one przedstawicielstwo firmy zagranicznej. Praktyka ta dotyczy niektóre firmy europejskie, nie jest jednak powszechna.

Istotnym źródłem zamówień dla firm zagranicznych zarówno w odniesieniu do towarów jak i usług, są przetargi organizowane przez wszystkie instytucje publiczne według jawnych zasad. Udział w nich wymaga przedstawienia odpowiednich dokumentów prekwalifikacyjnych. Zakończenie procedury prekwalifikacji umożliwia start w konkretnym przetargu. Dana firma zapraszana jest również do uczestnictwa w innych przetargach. Zwycięzców wskazuje Główny Komitet Przetargowy oraz podobna instytucja, istniejąca przy ministerstwie obrony.

8.5 Branże i towary o największych możliwościach eksportowych

Wzrost polskiego eksportu na rynek kuwejcki może dotyczyć następujących grup towarowych:

- gotowe artykuły spożywcze, napoje bezalkoholowe, alkoholowe i ocet, tytoń. Jest to czołowa grupa notująca silną dynamikę eksportu. Jednak w Kuwejcie, kraju muzułmańskim zabroniona jest sprzedaż napojów alkoholowych. W tej grupie za perspektywiczne należy uznać słodczyce, warzywa puszkowane oraz soki;
- drewno i wyroby z niego, wyroby z korka, słomy, wyroby koszykarskie, materiały budowlane i wykończeniowe;
- ścier drzewny lub z innego włóknistego materiału celulozowego, papier i tektura;
- materiały i wyroby włókiennicze, wśród nich tekstylia oraz dywany;
- metale nieszlachetne i wyroby z metali nieszlachetnych. Jest to kolejna grupa wskazująca znaczący wzrost eksportu; przeważają tu produkty mające zastosowanie w budownictwie i pracach wykończeniowych;
- urządzenia mechaniczne i elektryczne do rejestracji odbioru dźwięku;

-
- pojazdy, statki powietrzne, jednostki pływające i współdziałające w ramach tej sekcji transportu;
 - wyroby różne.

Podsumowując, do najbardziej perspektywicznych sektorów kuwejckiej gospodarki z punktu widzenia polskiego eksportu można zaliczyć m.in.: przemysł wydobywczy, przetwórstwo ropy naftowej i gazu, przemysł energetyczny, maszynowy, chemiczny, budowlany, usługi wykonawcze i konsultingowe (dla wysoko wykwalifikowanych firm doradczych i osób fizycznych).

Wśród aktualnych i perspektywicznych potrzeb kuwejckiego rynku wymienić należy dostawy: liczników energii elektrycznej i wodomierzy, wysokiej jakości sprzętu gospodarstwa domowego, elektroniki użytkowej, mebli, artykułów żywnościowych (w tym słodczy, mleka w proszku, serów, przetworów owocowo – warzywnych).

Polska próbuje zainteresować Kuwejtczyków inwestycjami kapitałowymi w Polsce (petrochemia, sieć stacji paliwowych, system, bankowy hotelarstwo, lecznictwo sanatoryjne i turystyka).

9. Warunki podróży i zamieszkania w Kuwejcie

9.1 Wiza

Między Polską a Kuwejtem obowiązuje ruch wizowy. W związku z decyzją Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Państwa Kuwejtu obywatele Rzeczypospolitej Polskiej mogą wsiadać na pokład samolotu wylatującego do Państwa Kuwejtu bez warunku przedniego otrzymania przez nich wizy wjazdowej. Wizę na pobyt turystyczny do 3 miesięcy można otrzymać na lotnisku w Kuwejcie bez uprzednich formalności. Do jej uzyskania niezbędny jest paszport o terminie ważności nie krótszym niż 6 miesięcy. Oplata za wystawienie wizy wynosi 5 KWD (ok. 17,50 USD; w oddziale banku znajdującym się w hali przylotów można wymienić większość walut). O wizę można się również ubiegać w Ambasadzie Kuwejtu w Warszawie.

Szczególną ostrożność przy planowaniu podróży do Kuwejtu winny zachować samotnie podróżujące młode kobiety, którym władze kuwejckie mogą odmówić wydania wizy, dlatego też zaleca się wcześniejszy kontakt z Ambasadą Kuwejtu w Warszawie. Nie ma możliwości przedłużenia lub zamiany wizy turystycznej na wizę pobytową (dotyczy to np. przypadków związanych z zamiarem podjęcia pracy) bez opuszczenia terytorium Kuwejtu. Granica kuwejcko-iracka jest zamknięta dla ruchu turystycznego i biznesowego. Nie ma ograniczeń we wwozie i wywozie pieniędzy.

9.2 Informacje dla kierowców

Międzynarodowe prawo jazdy wydane w Polsce jest akceptowane od 1 do 3 miesięcy w przypadku cudzoziemców przebywających w Kuwejcie na podstawie wiz wjazdowych. Osoby przebywające na podstawie wiz pobytowych, legitymujący się prawem jazdy swego kraju, mogą otrzymać kuwejckie prawo jazdy, które ważne jest we wszystkich krajach Zatoki Perskiej.

Cudzoziemcy mogą poruszać się po kraju bez ograniczeń z wyjątkiem stref wojskowych, rejonów eksploatacji złóż ropy naftowej, zakładów energetycznych i przepompowni wody. Wykonywanie fotografii w tych strefach, a także w sąsiedztwie instytucji państwowych i placówek dyplomatycznych, zagrożone jest karą grzywny i zatrzymaniem.

9.3 Bezpieczeństwo i zdrowie

W Kuwejcie występuje znikome zagrożenie przestępczością pospolitą. Szczególne zagrożenia sanitarno-epidemiologiczne nie występują. W Kuwejcie nie są wymagane szczepienia ochronne. Wizyta u specjalisty w prywatnej klinice kosztuje od 10 do 15 KWD (ok. 34-50 USD). W zależności od rodzaju schorzenia koszt całodobowego pobytu w szpitalu prywatnym wynosi od 58 do 145 KWD (ok. 200-500 USD). Podstawowe lekarstwa są dostępne bez recepty.

Nie ma obowiązku meldunkowego. W hotelach turysta jest wpisywany do księgi gości i jest to równoznaczne z meldunkiem. Polisy polskich towarzystw ubezpieczeniowych nie są w Kuwejcie honorowane.

10. Rozumieć Arabów

Algieria, Arabia Saudyjska, Bahrajn, Egipt, Irak, Jemen, Jordania, Katar, Kuwejt, Liban, Libia, Maroko, Mauretania, Oman, Palestyna, Sudan, Syria, Tunezja, Zjednoczone Emiraty Arabskie należą do krajów arabskich. Właśnie ten fakt może stanowić barierę dla Europejczyków przy podejmowaniu kontaktów z muzułmanami. Islam bowiem kształtuje kulturę i obyczaje w większym stopniu aniżeli religia chrześcijańska.

Ponadto w przeciwieństwie do Europejczyków, Arabowie kierują się emocjami. Uważają, że ich życiem kieruje przeznaczenie, fatalizm (inszallah). Godność, honor, reputacja oraz lojalność wobec rodziny są ważniejszymi wartościami niż ogólnie ustalone przepisy.

Mieszkańcy krajów arabskich są przyzwyczajeni do kontaktów z obcokrajowcami i nie mają im za złe odmiennych zachowań, strojów, sposobu myślenia jeśli widzą staranie, szczerą i dobrą wolę. Można tym otworzyć sobie drogę do dobrych stosunków przyjacielskich i co za tym idzie, zawodowych.

Arabów łatwo urazić i należy być, nawet przesadnie, delikatnym. Krytyka jest odbierana jako osobista obraza, dlatego też nie wolno nikogo krytykować bezpośrednio.

Ponieważ Arabowie są bardzo dumni ze swojego języka, warto jest poznać kilka podstawowych zwrotów, i w ten sposób zyskać ich sympatię oraz przyjaźń.

10.1 Religia

Odgrywa w życiu Arabów nieporównywalnie większą rolę niż w Polsce. Dlatego też obcokrajowiec musi stale pamiętać o tym, żeby nie urazić słowem czy zachowaniem uczuć religijnych muzułmanów. Islam reguluje niemal każdy aspekt ich życia, jak politykę, prawo, stosunki międzyludzkie. Tak więc dla Araba religia stanowi główną wytyczną w postępowaniu i kontakcie z innymi. Prawa boskie i religia ustalają zasady małżeńskie (w niektórych krajach wręcz nie ma ślubów cywilnych), warunki dziedziczenia, działanie banków, a nawet kary za niektóre przestępstwa.

W społeczności arabskiej nie ma miejsca dla ateistów lub agnostyków. Jeżeli nie wierzy się w żadnego Boga, lepiej o tym nie wspominać bo można utracić szacunek. Dla Arabów pobożność jest bardzo ceniona i szanują każdego, kto szczerze wyznaje swoją wiarę.

Dlatego też, nie należy wygłaszać krytycznych uwag odnośnie religii, praktyk religijnych i okazywać wszystkim obrządkom i wiarom należyny szacunek. Zarówno Koran, słowa Proroka, jak i przypowieści muzułmańskie pokazują wiele przykładów na zgodne i pełne szacunku funkcjonowanie obok siebie różnych religii.

Pięć Filarów Islamu to pięć podstawowych obowiązków religijnych każdego muzułmanina:

- modlitwa codzienna, pięć razy w ciągu dnia,
- wyznanie wiary, iż Allah jest jedynym bogiem, zaś Mahomet jego prorokiem, jest ono powtarzane w czasie każdej modlitwy
- rozdawanie jałmużny,
- post podczas ramadanu,
- przynajmniej raz w życiu pielgrzymka do Mekki.

Muzułmanie wierzą, że przestrzeganie tych zasad przybliży ich do Allaha, a w związku z tym do zbawienia w nim.

Modlitwa jest w islamie symbolicznym wyrażeniem bezgranicznego poddania się woli Boga. Musi być ona odmawiana w określonych porach, bez względu na miejsce czy okoliczności.

Piątek jest dla muzułmanów dniem świętym, a tym samym, podobnie jak nasza niedziela, dniem wolnym od pracy. Według islamu w piątek Allah stworzył Adama, w piątek również wygnał go z raju. Dniem sądu ostatecznego również będzie piątek. W piątek, zgodnie z tradycją islamską – urodził się Mahomet – święty Prorok Islamu. Piątek jest tak wielkim i świętym dniem, że nawet ogień piekielny, który jest podsycały każdego dnia w południe, w piątek nie jest podsycały.

Ramadan

Tak jest nazywany dziewiąty miesiąc kalendarza muzułmańskiego. Ramadan wypada co rok o jedenaście dni wcześniej, gdyż o tyle właśnie rok księżycowy jest krótszy od

słonecznego. W 2005 roku wypadł w nocy z 5 na 6 października po zachodzie słońca w Arabii Saudyjskiej, kiedy ukazał się nów księżyca.

Dla muzułmanina ramadan to najważniejszy okres w roku. Podczas ramadanu, od świtu do zmierzchu obowiązuje zakaz jedzenia, palenia, seksu i picia wszelkich płynów. Wszystko po to, żeby oczyścić umysł i zdyscyplinować ciało. Częściej modli się w meczecie, codziennie recytuje jeden fragment Koranu. Kiedy słońce zachodzi, post się kończy. Można wtedy jeść i pić do woli, a codzienna uroczysta kolacja to iftar. Kiedy mija miesiąc, ramadan kończy się jednym z najważniejszych muzułmańskich świąt – Id al Fitr.

Dżihad

Bardzo często, kiedy mowa o islamie, słyszy się słowo dżihad w znaczeniu „święta wojna”. Dżihad ma jednak w języku arabskim dosłowne znaczenie: „dokładanie starań, podejmowanie wysiłków” i oznacza w islamie wysiłki i starania na „ścieżce Boga” w celu ustanowienia w świecie panowania dobra i sprawiedliwości, a wykorzenieniu zła i ucisku. Przez dżihad rozumie się również podejmowanie wszelkich działań na rzecz szczenia islamu. W islamie nie było nigdy pojęcia „świętej” czy religijnej wojny, całe życie muzułmanów jest bowiem podporządkowane Bogu.

Mylne jest więc przekonanie, że należy łączyć pojęcie dżihadu z wojną i terroryzmem, bo tak naprawdę, dla wyznawców Islamu najważniejsza jest wewnętrzna walka z samym sobą i pokusami.

10.2 Kobieta w islamie

Według Koranu mężczyzna i kobieta są sobie równi. Niemniej jednak, mężczyzna odgrywa znacznie większą rolę w społeczeństwie. Obowiązkiem ojca, brata, a później męża jest zapewnienie kobiecie opieki, ale również czuwanie nad jej właściwym postępowaniem.

Z jednej strony daje to kobiecie poczucie bezpieczeństwa, z drugiej dzieje się to kosztem wolności i możliwości samodzielnego wyboru drogi życiowej.

Opieka obejmuje również odpowiedzialność finansową – kobieta nie ma obowiązku utrzymywać się sama czy też uczestniczyć finansowo w utrzymaniu rodziny. Mąż powinien zapewnić żonie nie gorszy status materialny niż ten, jakim cieszyła się w domu rodzicielskim. Nie powinien zabraniać żonie pracy zarobkowej, ale też nie powinien jej do niej przymuszać. Zarobione pieniądze są własnością kobiety i nie ma ona obowiązku włączać ich do domowego budżetu.

W islamie kobieta jest odpowiedzialna za rodzinę i za wychowanie dzieci (chłopcy dopiero po obrzezaniu przechodzą pod opiekę ojca) i powinna dbać o męża i dom. Mąż nie jest jednak zwolniony z prac domowych. Rola kobiety nie jest ograniczona tylko do spraw domowych; islam wysoko ceni wykształcenie i mądrość; dobra żona i matka to kobieta wykształcona i inteligentna. Dla mężczyzny bardzo duże znaczenie ma to, by żona darzyła go szacunkiem, na który jednak sam musi zasłużyć, traktując ją z równym szacunkiem. Islam dopuszcza kary cielesne w stosunku do żony, ale zaleca traktować je jako ostateczność.

W sytuacji i zachowaniu kobiet w świecie islamu można zauważyć pewne ogólne tendencje. Podnosi się poziom ich wykształcenia, jednak zauważa się powrót do religii i wzorowania na jej surowych zasadach. Kobiety coraz częściej same chcą nosić długie chusty, przysłaniać twarz. Młode muzułmanki są przekonane, że noszenie zasłony daje im wolność i podnosi ich godność. Wyrażają także coraz śmielej inne aspiracje religijne, bardziej zgłębiają religię, chcą w niej uczestniczyć na równi z mężczyznami. Z drugiej strony wśród muzułmanek rozwija się także feminizm. Po raz pierwszy ruch ten pojawił się w Egipcie w latach dwudziestych XX wieku, a nasilenie dyskursu feministycznego nastąpiło w krajach muzułmańskich w latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku.

10.3 Ubiór

Umiar dotyczy obu płci zarówno w ubiorze, jak i zachowaniu. Żadna z reguł nie jest stosowana automatycznie, przykładowo w dużych miastach zasłona i hidżab (nakrycie głowy) bywają wyjątkiem.

Ortodoksyjni muzułmanie uważają przesadne odsłanianie ciała kobiecego czy męskiego za niestosowne. Kobiетom radzi się, aby unikały obcisłych i frywolnych strojów, nawet w pełni lata miały zasłonięte ramiona i ręce oraz nosiły długie spodnie i spódnice. Nieprzestrzeganie zasad potrafi wywołać gniewną reakcję osób naprawdę urażonych i przyciągnąć zupełnie niepotrzebną uwagę innych. Zazwyczaj należy kierować się zasadami zdrowego rozsądku i słuchać porad miejscowych kobiet.

Warto pamiętać też o tym, że publiczne okazywanie uczuć jest źle widziane u par mierzanych, nawet jeżeli są to małżeństwa.

10.4 Interesy w krajach islamu

Kraje muzułmańskie wydają się ściśle związane z handlem, nawet kulturowo. Ponieważ Prorok Mahomet był kupcem, w Koranie znajduje się dużo odwołań do handlu, zaś ludzie interesu cieszą się dużym szacunkiem.

Bogacenie się niesie za sobą obowiązek częściowej redystrybucji majątku – jednym z pięciu „filarów” islamu jest zakat, czyli jałmużna (około 2,5 proc. dochodów). Niechętnym okiem patrzy się na rzadkie przypadki tych, którzy osiągnąwszy powodzenie finansowe izolują się od otoczenia i nie pozwalają bliskim „uczestniczyć” w swoim sukcesie.

Poczucie wspólnoty jest u Arabów bardzo silne. Dlatego robienie interesów zależy przede wszystkim od dotarcia do ludzi powiązanych rodzinnie, plemiennie lub religijnie z władzą. Dobre kontakty, zwłaszcza w sferach władzy, to podstawa powodzenia w interesach.

Bardzo ważnym czynnikiem w kontaktach biznesowych są przyjacielskie i bardzo osobiste stosunki. Arabowie źle się czują w formalnych układach, stąd zawieranie przyjaźni z innymi ludźmi to droga do powodzenia w interesach. Warto mieć jak najwięcej znajomości w kręgach biznesowych.

Warto też zastanowić się nad znalezieniem pośrednika, co jest bardzo powszechne w społeczeństwie arabskim, jemu znacznie łatwiej nawiązać kontakt i wynegocjować to, czego właśnie oczekujemy. Obce firmy zatrudniają lokalnych pracowników, których zadanie polega na utrzymywaniu kontaktów z urzędnikami rządowymi. Tacy pracownicy dla obcokrajowca są wręcz niezastąpieni.

Podstawą w interesach na Bliskim Wschodzie jest zaufanie. Czasem lepiej zaufać współpracownikowi, postawić na lojalność, a da to efekty lepsze, niż szczegółowa kontrola. Rytm pracy oraz organizacja są inne niż w naszych firmach.

W krajach arabskich z negocjacji i perswazji zrobiono niemal sztukę. Rozmowy z Arabami są często długie i nie zawsze skupiają się na głównym temacie rozmowy. Stąd potrzeba targowania się, a raczej prezentowania kolejnych propozycji. Nikt się nie śpieszy i nie warto ponaglać arabskiego partnera. Określenie terminu na podjęcie decyzji najczęściej przynosi wręcz odwrotny skutek. Arabowie mają czas i bywa, że wracają do sprawy po kilku nawet miesiącach. Nie można się dać zwieść pochwałom i komplementom. Entuzjazm dla naszej propozycji nie oznacza akceptacji, podobnie jak chłodne przyjęcie, nie oznacza odrzucenia. Trzeba po prostu cierpliwie poczekać.

W rozmowach ważną rolę odgrywają emocje. Arabowie uważają, że wyraźne okazywanie uczuć, czyli mówienie np. podniesiony głosem czy żywa gestykulacja jest oznaką szczerości i zaangażowania.

10.5 Podstawowe zasady etykiety arabskiej

Należy siedzieć w przyzwoity sposób. Niedbałe pozy podczas rozmowy oznaczają brak szacunku dla rozmówcy.

Podczas rozmowy na stojąco nie należy opierać się o ścianę, czy trzymać rąk w kieszeniach.

Siedzenie w ten sposób, że druga osoba widzi podeszwę buta, uchodzi za zniewagę. Nieuprzejmością jest nieuściśnięcie ręki podczas powitania albo pożegnania. Jeśli mężczyzna z Zachodu jest przedstawiany Arabce, to od niej zależy czy uściśnięcie dłoni, bo do niej należy zainicjowanie uścisku.

Na wielu spotkaniach obowiązuje oficjalny strój – mężczyzna w garniturze i krawacie, a kobieta w sukience, na wysokich obcasach i w biżuterii. Zbyt swobodny strój może zostać uznany za obrazę dla gospodarzy.

Ktoś, kto chce zapalić papierosa w grupie ludzi, musi poczęstować wszystkich.

Gdy kobiety wchodzi do pomieszczenia, mężczyźni wstają. Każdy wstaje, gdy na imprezę towarzyską wchodzi nowi goście i gdy wchodzi lub wychodzi osoba starsza, bądź wysoka rangą.

Mężczyźni przepuszczają kobiety w drzwiach i ustępują im miejsce, jeśli nie ma wolnych.

Na pożegnanie uprzejmy gospodarz odprowadza gości do bramy, do samochodu albo do windy.

Jeśli gościom podoba się jakiś drobiazg, Arab czasami nalega, aby przyjęli go w prezencie. Goście muszą więc zachować ostrożność wyrażając podziw dla kosztownych drobiazków.

W wielu krajach arabskich prezenty wręcza się i przyjmuje oburącz i nie otwiera w obecności ofiarodawcy.

W pewnych sytuacjach za niestosowne może uchodzić, gdy kobieta pali papierosa albo pije napój alkoholowy.

Jedząc z Arabami, zwłaszcza gdy potrawa podana jest w naczyniu, z którego wszyscy czerpią, nie należy posługiwać się lewą ręką (jest uważana za nieczystą).

W restauracji Arabowie prawie zawsze nalegają na płacenie rachunku, zwłaszcza gdy jest niewiele osób, bądź jest to spotkanie w interesach. Po wykonaniu konwencjonalnego gestu, że jednak sami płacimy, lepiej dać za wygraną, a następnie się zrewanżować.

Arabowie wiedzą bardzo dokładnie, co przystoi mężczyźnie oraz kobiecie. Nie aprobują długich włosów u mężczyzn, ani męskich ubrań u kobiet, Arabowie unikają prowadzenia kłótni i sporów rodzinnych w obecności innych ludzi.

Nikogo nie wolno fotografować bez przyzwolenia.

Przyglądanie się drugiej osobie rzadko uważane jest przez Arabów za niegrzeczne lub naruszające cudzą prywatność.

Większość Arabów nie lubi dotyku ani obecności domowych zwierząt, zwłaszcza psów. Gdy gościmy Arabów, lepiej zwierzaki gdzieś schować.

Ponadto należy pamiętać, że w tradycji muzułmańskiej kontakty z kobietami spoza swojej rodziny są niewskazane, zwłaszcza dotyczy to rozmów sam na sam i może być to uznane za zniewagę, choć nie wszyscy przestrzegają tych zasad, a część kobiet w większych miastach dość swobodnie kontaktuje się z obcokrajowcami. Islam zakazuje jedzenia wieprzowiny – jest nieczysta rytualnie, a dla wielu też uznawana za obrzydliwą.

Starszym osobom i wysoko postawionym ludziom w hierarchii społecznej, zawsze należy się szacunek i uwaga, bez względu na status społeczny.

10.6 Kuwejt

Kuwejt tętni życiem zwłaszcza wieczorami oraz w dni wolne od pracy, tj. czwartek i piątek. Sklepy w Kuwejcie otwierane są zwykle około godz. 9.00. a zamykane około godz. 21.00. Obowiązuje tutaj przerwa od około godz. 13.00. do 16.30. W piątki godziny otwarcia i zamknięcia sklepów różnią się. Piątek jest specjalnym dniem na oficjalne modlitwy w meczetach, wobec czego większość firm i urzędów jest nieczynna. Jest to również dzień, w czasie którego cała rodzina zbiera się razem przy stole na spotkaniach rodzinnych. Kuwejtczycy są bardzo gościnni i chętnie goszczą u siebie w domu obcokrajowców.

Ze względu na muzułmańskie zasady religijne i obyczajowe zaleca się przestrzeganie odpowiednich form ubioru w miejscach publicznych. Dotyczy to zwłaszcza kobiet (nie powinny się poruszać w strojach z dużym dekoltem, w zbyt krótkich sukienkach i szortach). W okresie miesięcznego postu ramadanu podczas dnia (od wschodu do zachodu słońca) nie wolno w miejscach publicznych spożywać jedzenia i napojów oraz palić tytoniu. Nie należy także samodzielnie, bez przewodnika, wchodzić do meczetów i muzułmańskich domów modlitwy.

Mężczyźni spędzają swój czas wolny w miejscach zwanych „diwaniya”.

Są to specjalne pokoje w domach lub namioty na świeżym powietrzu, gdzie mogą oni porozmawiać, grać w karty, oglądać telewizję i relaksować się po trudach dnia codziennego. Przed wejściem do takiego pokoju należy zdjąć obuwie. Wchodząc można powitać przebywające tam osoby pozdrowieniem: „Assalam A’laikum”; odpowiedź będzie brzmiała: „A’laikum Assalam”. Kobiety przebywają zwykle w osobnej sali, z dala od mężczyzn. Kuwejccy bardzo entuzjastycznie się witają z bliskimi przyjaciółmi. Osoby tej samej płci będą się całowały w oba policzki. Uścisk dłoni obowiązuje raczej przy formalnych powitaniach. Mężczyźni bardzo konserwatywni nie uściskną dłoni kobiecie.

Kolacja w kuwejckich domach jest podawana zwykle bardzo późno. Kuwejccy jedzą tradycyjnie prawą ręką, przytrzymując jedzenie cienkim arabskim chlebem. Jako muzułmanie Kuwejccy nie jedzą wieprzowiny i stronią od alkoholu. Jagnięcina, ryby, kurczak, ryż, cienki chleb arabski, warzywa i owoce to najczęściej spożywane produkty. Bardzo popularny jest przyrządzany na wiele sposobów ryż, zwłaszcza przyprawiony szafranem, z kurczakiem lub jagnięciną podany z sosem pomidorowym. Po jedzeniu serwowana jest w małych szklaneczkach gorąca herbata, gęsta i słodka kawa turecka lub kawa arabska o smaku kardamonu wraz ze słodyczami. W czasie wesel, pogrzebów i innych spotkań, gdzie spotykają się osoby nie spokrewnione ze sobą kobiety i mężczyźni siedzą zwykle osobno. W kulturze kuwejckiej przyjęło się natomiast, iż osoby tej samej płci siedzą, rozmawiają i stoją zawsze bardzo blisko siebie.

Mężczyźni i kobiety w Kuwejcie noszą często ubrania na styl „zachodni” to nadal popularne jest noszenie strojów tradycyjnych. Dla mężczyzn jest to długie, luźne ubranie do kostek czyli „dishdasha”. Latem jest ono koloru białego i wykonane jest z bawełny, zimą natomiast ciemniejsze i z domieszką wełny. Powszechne jest także nakrycie głowy, które stanowi „gahfiya”. Jest to mały okrągły materiał, który kładzie się jako pierwszy na głowie. Kolejną warstwę nakrycia głowy stanowi „khitra” czyli większa płachta materiału – w lecie biała, a w zimie w biało-czerwoną kratę. Ostatni w elementach tradycyjnego okrycia głowy to „igal”. Tradycyjnym ubiorem kobiety jest „hijab” lub „niqab”.

Banki w Kuwejcie są czynne od niedzieli do czwartku. Nie zezwala się na zakładanie rachunków bankowych bez okazania wizy pobytowej. Wymiany walut można dokonywać w kantorach. Dni wolne od pracy to czwartki i piątki.

II. Ważne adresy

Ambasada RP

Al-Jabriya, Area No 8, Street No. 20, House No. 377, Kuwait

Adres do korespondencji:

Embassy of the Republic of Poland

P.O. Box 5066, Safat, 13501 Kuwait

Tel: 00 965 5311 571; Fax: 00 965 5311 576 lub

Email: polamba@qualitynet.net

Ministerstwo Przemysłu i Handlu (Ministry of Commerce and Industry)

Miniserial Complex, Mergap

P.O.Box 2944 Safat

13030 KUWAIT CITY

Tel: 00 965 2433 864; Fax: 00965 2451 080

Email: mciintr@qualitynet.net; www: www.moci.gov.kw

Ministerstwo Finansów (Ministry of Finance)

Ministerial Complex

P.O.Box 9 Safat

13001 KUWAIT CITY

Tel: 00 965 2416 914; Fax: 00965 2425 965

Email: offset@mof.gov.kwp; www.mof.gov.kw/offset

Izba Przemysłowo-Handlowa w Kuwejcie (Kuwait Chamber of Commerce and Industry (KCCI))

Al Shuhada Street

P.O.Box 775 Safat

13008 KUWAIT CITY

Tel: 00965 2404 110; Fax: 00965 2404 110

Email: kcci@kcci.org.kw; www.kcci.org.kw

Central Bank of Kuwait

P.O. Box (526) Safat 13006 State of Kuwait

Tel: 00965 2403 257; Fax: 00965 2440 887

Email: cbk@cbk.gov.kw; www.cbk.gov.kw

Międzynarodowe Targi w Kuwejcie

www.kif.net

Źródła:

- Ambasada RP w Kuwejcie
- „Mapa możliwości polskiego eksportu – kraje pozaunijne”, wydane przez Ministerstwo Gospodarki
- „Polak za granicą”, wydane przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych
- „Zrozumieć Arabów” Margaret (Omar) Nydell (z wstępem Krzysztofa Mroziewicza)
- dane z portalu Arabia.pl
- dane z portalu exporter.pl